

I.

Vál mírný chladivý vánek a víčka mu ztěžkla. Nad hlavou mu rozkvétala obloha v zářících souhvězdích, dole na zemi se ještě tetelil vzduch nad kameny rozžhavenými denním žářem. Hluboké slastné ticho na nebi i na zemi bylo plné věčných zvuků noci, tišších než ticho samo. On si zakryl oči – Slunce a Měsíc – a usnul. Všude tma, blížila se půlnoc. Ve chvíli, kdy mladý muž okouzleně přemítal: „Jaký ráj! Jaká samota!“, ovzduší se náhle změnilo, ztěžklo. Nebyl to již lehoučký chladivý vánek, ale mastné, těžké funění obrovské obludy. Jako by vesničané nemohli usnout a odfukovali pod nízkými porosty či v zavodněných bohatých sadech. Vzduch zhoustl a zneklidněl. Bylo cítit dýchání dobytka, lidí a nočních přízraků. Pronikavá vůně čerstvě upečeného chleba se mísila s kyselým zápachem lidského potu a s vavřínovým olejem vetřeným do ženských vlasů.

Bylo možno tušit a cítit, vidět nebylo nic. Poznenáhlu si oči zvykaly na tmou a začaly rozlišovat skupinu datlových palem, tryskajících k obloze jako prameny vodotrysků, vzpřímený, přísný cypřiš, černější než noc sama, a skromné olivovníky, jejichž listí se chvělo ve větru a ozařovalo temnotu stříbrným jaselem. Nahoře na zelené mýtině někdo rozhodil chudé chatrče, jedny v klubku, jiné osamělé, postavené z noci, z bláta a z cihel, obílené vápnem. Zápach pronikající z teras prozrazoval spáče, zahalené bílými prostěradly i nepříkryté.

Slastné ticho samoty prchlo. Noc se naplnila úzkostí. Těla se nepokojně převracela a ze stíněných prsou se draly vzdechy. Tisíce zoufalých, naléhavých hlasů se marně namáhalo sjednotit, vyjádřit svou touhu a proniknout němý, Bohem hnětený chaos. Hlasy se ozývaly a zanikaly v nesouvislém blouznění.

Avšak náhle se ozval z chatrče stojící uprostřed vesnice na nejvyšším bodě pronikavý, naléhavý výkřik drásaného nitra: „Bože Izraele, Bože Izraele, Adonai, jak dlouho ještě? Jak dlouho?“ To nebyl hlas jednoho člověka, ale celá ves-

nice křičící ze sna. Celá vesnice s kostmi svých mrtvých, s kořeny svých stromů. Půda Izraele se svíjela v porodních bolestech. Nemohla porodit a křičela.

Dlouho bylo ticho a pak bylo slyšet výkřik protínající vzduch od země až k nebi: „Jak dlouho? Jak dlouho?“ Tentokrát zněl hlas naříkavě a hněvivě. Psi ve vesnici se probudili a rozštěkali se. Ženy na terasách se vylekaly a schoulily se v objetí mužů.

Spící mladík uslyšel ve snu výkřik a trhl sebou. Sen se vylekal a vytrácel se. Hora zprůsvitněla a odhalila vnitřnosti. Nebyla z kamene. Byla ze spánku a závratí. Tlupa divokých zarostlých chlapů – samé kníry, vousy a obočí – s dlouhýma rukama stoupala těžce vzhůru. Měnil se jejich počet, přibývali do šířky i do délky, měnil se jejich tvar a pozvolna se rozplývali jako oblaka za silného větru. Ještě chvíli a byli by se z mladíkova spánku vytratili.

Ale spánek ho znovu přemohl. Hora se znovu změnila v neprůhlednou skálu. Oblaka se zformovala v lidská těla. Znovu se ozvalo zrychlené supění a dupot těžkých kroků. Na vrcholu hory se objevil s obnaženou hrudí, bosý a rozzuřený, zrzavý vousáč a za ním se udýchaně valil celý zástup. Nad horou se znovu sklenula čistá klenba nebes, ale svítila na ní jen jediná hvězda, visela nad východem jako ohnivý bod. Rozednívalo se.

Mladík ležící na hoblinách zhluboka oddychoval. Odpočíval po těžké denní práci. Jeho řasy se třepetaly, jako by se jich dotkla Jitřenka. Ale neprobudil se. Upadl znovu do zajetí snu. Viděl, jak se zrzoun zastavil. Praménky potu mu stékaly z nízkého, zvrásnělého čela, z podpaždí, ze stehen. Spěch a zlost mu vyrážely všemi póry. Spolkl kletbu a zamumlal vyčítavě: „Jak dlouho ještě, Adonai? Jak dlouho?“ Ale zuřivost ho neopustila. Ohlédl se za sebe a v mysli se mu bleskem mihlo nekonečné putování. Hory se propadly, lidé zmizeli a spící mladík teď uviděl ve snu na nízkém rákosovém stropě zemi Kanaán, třepetající se vzduchem jako mnohobarevná výšivka. Na jihu se jako pardálí hřbet vlnila a prohýbala Idumejská poušť. O něco dál rdousilo slané jedovaté Mrtvé moře světlo a polykalo ho. Za ním se tyčil krutý Jeruzalém, po jehož dlažbě podle příkazů Jehovových tekla krev obětních ovcí i proroků poslušných krutého Boha. Pak viděl nečisté, pohanské Samaří se studnou uprostřed a nalíčenou ženou, nabírající vodu. Na severu se prostírala slunečná a usměvavá zelená Galilea.

Jordán protínal zemi od jednoho konce snu k druhému jako živá tepna Boží, protékající a napájející vše: neplodné písčiny i úrodná pole, Jana Křtitele i samarské kacíře, prostitutky i genezaretské rybáře.

Mladík ve snu zajásal: vztáhl ruce po svaté řece a půdě. Země zaslíbená, třpytící se v růžovém jitřním úsvitu, uhnětená z rosy a vánku a z prastaré lidské touhy, se rozplynula v husté tmě.

Znovu bylo slyšet tlumené hlasy a kletby. Mezi skalami a opuncemi táhl hustý, mnohohlavý zástup, k nepoznání změněný. Jak se ti siláci scvrkli a jak byli vrásčití! Záda se jim shrbila a dlouhé vousy dosahovaly až k zemi. Byli z nich ubozí, dýchaviční skřeti. Všichni měli v rukou podivné mučicí nástroje. Někteří drželi zakrvácené kožené pásy pobité železem, jiní nože a bodce nebo obrovské hřeby se širokými hlavami. Tři podsadití trpaslíci se prohýbali pod nesnesitelnou tíhou obrovského kříže. Poslední, šilhající ubožák, nesl korunu z trní.

Zrzoun se sehnul, prohlédl si je a potrásl opovržlivě velkou hlavou: „Nevěří, a proto se scvrkli! Nevěří, a proto se trápí...“ slyšel mladík ve snu jeho úvahy. Zrzoun vztáhl chlupatou ruku a ukázal na údolí zahalené v husté ranní mlze.

„Podívejte se!“ řekl.

„Nic nevidíme, kapitáne. Je tma.“

„Nic nevidíte. To znamená, že nevěříte!“

„Věříme, kapitáne, věříme! Jinak bychom za tebou nešli. Ale nic nevidíme.“

„Podívejte se znovu!“

Mávl rukou jako mečem a rozčísl mlhu. Z údolí na ně zazářilo úsměvně modré probouzející se jezero. Uprostřed lánů obilí, pod datlovými palmami a na březích početných jezer se bělaly velké i malé vesnice jako hnízda plná vajec.

„Tam je to!“ řekl vůdce a ukázal na velkou vesnici skrytou v zeleni. Tři větrné mlýny tyčící se nad vesnicí otáčely od časného rána svými rameny.

Spícímu se náhle obličej barvy zralé pšenice zkrivil děsem a hrůzou. Mávl rukou, aby zahnal z víček sen. Zoufale se snažil probudit. Říkal si: „To je přece jen sen. Musím se probudit, abych se zachránil.“ Ale pidimužící se kolem něho urputně točili dál. Zrzavý obr s divokým pohledem hrozil prstem směrem k velké vesnici v údolí a říkal:

„Je tam. Žije bosý a otrhaný a schovává se. Předstírá, že je tesař, jen aby unikl. Ale nám neuteče! Boží oko ho zahlédlo. Hurá na něho!“

Chtěl se znovu rozběhnout, ale mužící ho obklopili. Pověsili se mu na ruce i na nohy.

„Kapitáne, bosí a otrhaní jsou všude a tesaři také. Dej nám znamení, kdo to je a kde žije, abychom ho poznali. Jinak se už nehne, kapitáne, jsme unaveni!“

„Znamení? Obejmu ho a políbím. A teď kupředu! Dejme se na cestu! Buďte tiše a nekřičte, protože teď spí. Musíme dát pozor a neprobudit ho, aby nám neutekl. Ve jménu Božím – na něho!“

„Na něho, kapitáne!“ zvolali všichni sborem a vlekli se znaveně dál.

Ale hubený šilhavý hrbáč, který držel věnec z trnů, paličatě namítal:

„Já nikam nejdu! Už toho mám dost! Kolik nocí se za ním honíme? Kolik zemí a vesnic jsme prošli? Jenom si to spočítejte! Vzali jsme po řadě kláštery esejců v Judské poušti, šli jsme do Betánie, kde jsme málem zabili chudáka Lazara, a došli jsme až k Jordánu. Odtud nás vyhnal Jan Křtitel, prý není ten, koho hledáme. Ať se sebereme a zmizíme. Šli jsme do Jeruzaléma a hledali jsme v chrámu, v palácích Annáše a Kaifáše, v domech zákoníků a farizejů. Všechno nadarmo! Našli jsme jen podvodníky, smilníky, lháře, zloděje a hrdlořezy. Pak jsme se vydali do Magdaly, do Kanaánu, do Kafarnaum a do Bet-saidy. Chodili jsme od jedné chýše k druhé, od jedné loďky k druhé, šli jsme k těm nejpočetnějším a nejzbožnějším. Když jsme k nim přišli, zvolali jsme: ‚Proč se schováváš? Ty jsi vyvolený! Jdi spasit Izrael!‘ A každý, sotva pohleděl na naše mučící nástroje, dostal strach. ‚To nejsem já!‘ křičel, odstrkoval nás, pral se. Pili a hráli v kostky, smilnili, opíjeli se, kleli a vyváděli, abychom viděli, že nejsou ten, koho hledáme, ale obyčejní hříšníci. Kapitáne, odpusť, ale zase to dopadne stejně. Hledáme marně. Nenajdeme ho. Ještě se nenarodil.“

„Nevěřící Tomáši!“ zasmál se zrzavý obr a chytil ho za zátylek. Zvedl ho nad zem a chvíli ho podržel ve vzduchu. „Líbíš se mi, nevěřící Tomáši!“ Obrátil se k ostatním a ukázal na něho: „On je bodec a my jsme krávy v zápřeži. Nechte ho, ať nás popichuje, ať nemáme ani chvilku klidu!“ Bezvousý Tomáš ječel bolestí, až ho zrzavý obr postavil zase na zem. Obr se zasmál a pohlédl na své druhy:

„Kolik nás je?“ ptal se. „Á – dvanáct – z každého kmene Izraele jeden: andělé a ďáblové, zmetci a zámory, Boží sedlina a pěna. Račte si vybrat!“

Měl dobrou náladu. Kulaté jestřábí oči mu jiskřily. Chytal pidimužíky po řadě pod rameny, zvedal je s divokou něhou do vzduchu, prohlížel si je, smál se, pouštěl je na zem a promlouval k nim:

„Buď zdrav, držgrešle, jedovatý čenichu, nesmrtelný synu Abrahámův... A ty, hrdino, mluvko a jedlíku... Ty také nekradeš, nezabíjíš, nesmilníš – protože se bojíš. Tvé ctnosti jsou dcerami strachu... A ty taky, hloupý osle, dřiči, co tě řezou a ty držíš. Snášíš hlad, žízeň, zimu a bič bez odporu, jsi živ z odpadků. Tvé ctnosti jsou dcerami bídy. I ty, prohnáný lišáku, co čekáš venku před lví jeskyní – před doupětem Jehovovým – ale nevstupuješ... A ty, prostý beránku, co cupitáš s bekotem ve stopách Boha a necháš se jím pozřít. A ty, šarlatáne, synu Leviho, co kupčíš s Bohem a prodáváš ho v drobném. Boží krčmáři, co nabízíš Boha lidem po skleničce, aby se opili a pak v podroušení snadněji otevřeli své měšce a svá srdce, zlotřilče! A ty, zlomyslný, neduživý a zatrpklý asketo, který vytváříš podle obrazu svého zlomyslného, neduživého a urputného Boha. Padáš mu k nohám a klaníš se mu, protože se ti podobá... Ty zase sis otevřel v duši směnárnu. Sedíš na prahu a saháš rukou do měšce. Chudému poskytuješ almužnu a Bohu půjčku. Vedeš si účetní knihu: tolik a tolik jsem dal, a k tomu den i hodinu. Nařídíš, aby ti tu knihu dali do hrobu, abys ji mohl v pravou chvíli předložit Bohu a vyinkasovat nesmrtelnost... A ty, lháři, prášile nezřízená, ty šlapeš po všech příkázáních: kradeš, smilníš, zabíjíš a pak roníš slzy, biješ se v prsa, vezmeš citeru, a z hříchu je hned písnička. Ty chytráku, dobře víš, že Bůh odpouští zpěvákovi cokoli, že pro píseň i umírá! Ty, Tomáši, jsi špičatý bodec pro naše zadky a já jsem blázen, který se pominul rozumem. Nechal jsem ženu a děti a hledám Mesiáše. Všech je nás zapotřebí pro velké poslání: andělů, ďáblů, zámor a zmetků. Hurá za ním!“

Zasmál se, plivl si do dlaní a vykročil: „Hurá za ním!“ zavolal znovu a dal se do běhu dolů k Nazaretu.

Lidé i hory se rozplynuli jako dým a řasy spícího mladíka se naplnily bezesnou tmou. V jeho dlouhém spánku se teď už jen ozýval dupot těžkých nohou sestupujících z hory.

Srdce mu prudce bušilo. „Přicházejí! Přicházejí!“ volal zoufalý hlas v jeho nitru. „Přicházejí!“ Zdálo se mu, že vyskočil z lůžka. Zatarasil dveře těžkým dubovým stolem a navršil na něj všechny své nástroje – sekery, pilky, hoblíky, kladiva, šroubováky. Jen s velkou námahou přidal i mohutný kříž, na kterém právě pracoval. Pak se zase položil do třísek a hoblin. Čekal.

Nastalo podivné, tíživé ticho, plné hustého dusivého neklidu. Nebylo slyšet ani dech vesnice, ani dech Boha. Všechno, dokonce i ďábel, který nikdy nespí, bylo ponořeno v přehluboké, temné vyschlé studni. Byl to spánek, smrt, nesmrtnost, Bůh? Mladík se vylekal. Cítil nebezpečí. Rukama se ho snažil odstrčit: myslel, že se udusí. Vtom se probudil.

Koupal se v potu. Ze snu si již nic nepamatoval, jenom to, že ho někdo honil. Ale kdo? Byl to jeden člověk, nebo jich bylo mnoho? Byli to lidé, nebo démoni? Nevěděl. Zaposlouchal se do ticha noci, slyšel dýchat celou vesnici – mnoho hrudí a mnoho duší. Slyšel ševelit strom a smutně štěkat osamělého psa. Někde na okraji vesnice uspávala matka dítě tichým, konejšivým hlasem...

Noc byla zase naplněna šumem a vzdechy, jež měl rád. Země promlouvala, Bůh promlouval a mladík se uklidnil. Chvilí měl pocit, že zůstal na světě sám.

Z vedlejší místnosti, kde spali rodiče, slyšel těžký otcův dech. Ubožák, nemůže spát! Křiví ústa, snaží se je otevřít a zavřít, promluvit: Mnoho let se tak trápí ve snaze vydat lidský hlas. Ochromen sedí na posteli, nemůže ani pohnout jazykem. Potí se, namáhá, sliny mu tečou z úst a občas se mu s ohromnou námahou podaří zoufale slabikovat jediné slovo, slovo vždy stejné: „A-do-na-i!“ Adonai – nic jiného než Adonai... A jak ho vysloví, na hodinu na dvě se uklidní. Pak se dá do nového zápasu a znovu otvírá a zavírá ústa.

„To je moje vina... to je moje vina...“ šeptá mladík a oči se mu naplní slzami. Uprostřed tiché noci se syn vžívá do utrpení otcova. Zmocní se ho neklid a bezděky se začne potit a otvírat a zavírat ústa. Zavře oči. Poslouchá, co dělá otec, aby ho přesně napodobil. Vzdychá a vydává nesouvislé zvuky jako on. Za chvíli přece jen usne.

Jakmile usnul, dům se otrásl, dveře se otevřely. Stůl se převrátil a všechno, i kříž, spadlo na zem. Na prahu stál obrovský zrzcoun a s chechtáním rozvíral náruč. Mladík vykřikl a probudil se.